

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Els 'orifany's' de Víctor Català

LLOSA

Sempre he llegit amb gust Víctor Català. La seua prosa és a vessar de detalls, de cromatismes, de suggerències. A l'igual de *Jacobè*, de Ruyra, que descriu el món mariner, Caterina Albert i Paradís —aqueix George Eliot de la nostra literatura— aconsegueix reflectir en *Solitud* la vida rural muntanyenca. És estrany que aquesta filla de l'Escala mai no parlara del món mariner; per això, en la meua autodidacta concepció de les coses, en Víctor Català busque els trencacolls i les panoràmiques, els cairres vius i la muntanya embaumada, mentre que en Ruyra, el llevat mariner i l'oratge tempestuós, la força i la llum del mediterrani, en fi, “el secret de l'ampla joia que anima homèricament les seues narracions” —com escrivia Carles Riba—. En tots dos, més que el fil argumental, són els detalls, els que em sedueixen, la profunda percepció d'un paisatge, la facilitat per a descriure d'un traç un ofici oblidat o un bocí de natura salvatge.

Per això, arran de la ressenya del llibre de Francesca Bartrina *Caterina Albert / Víctor Català. La voluptuositat de l'escriptura*, a cura d'Anna M. Gil, m'ha sobtat molt conèixer l'opinió d'Enric Sòria de *Solitud*, que qualifica de “deliri monstruós”, i més encara de Joan Fuster, que va definir la novel·la de “pura calamitat d'una tragèdia vulgar, producte d'un determinisme simplista malentès de Zola i dels seus sequaços”. Caram! És cert que en alguns moments (especialment en els seus *Drames rurals*), Caterina Albert s'excedeix una mica en la nota lacrimògena, en el matís sensible, però la seguretat de la seua prosa ho fa, diríem, suportable. Més aviat coincidesc totalment amb Isidor Cònsul quan escriu al seu llibre *Cinc estacions*: “*Solitud* camina dreta com un fus cap al primer segle d'existència, aguanta bé l'embat del temps, manté flaires d'autenticitat i un vigor que l'aparella amb les mostres narratives més celebrades.”

És això, les flaires d'autenticitat, el que realment m'interessa, el que de veres em diverteix, de la seua obra. Aquesta recerca dels mots, aquesta cura amb les paraules. Quan la Mila, l'heroïna de *Solitud*, li pregunta al pastor en Matias com es diu un curiós turó, aquest li contesta:

“—L'Orifany... Ei! la gent d'ací en diuen la Volva, mes jo atrapi que li escau més

l'atro nom; per la retirada, sabeu? —I com la Mila confessés que no sabia què eren els orifany's, el pastor li ho explicà—.

”Les bestiasses més grosses que trepitgin la terra, compti: cada pota com un pi; veieu, la pei tota escatada, i lo que fa més cosa, que tenen dues cues, una de petita, com les atres bestis, i una de grossa, grossa, que els hi pengi davant la cara...”

L'orifany! Un animal amb dues cues! Pobra Mila, que inquieta es degué de quedar! Perquè des de Ramon Llull ningú no havia emprat aquest mot per a definir... l'elefant! I el pastor en Matias, que en la seua concepció fantàstica de les coses no anava en el temps massa allunyat de Llull, rehabilita de sobte el mot. Em pregunte si Víctor Català l'hauria sentit a l'Escala, o a les muntanyes de l'Empordà o del Montseny, o si aquests “orifany's” són un colpet d'ull als llepafils enamoriscats de les paraules... Tant se val, tant se val... Tots els “orifany's” de la prosa de Caterina Albert i Paradís em tenen —diguem el que diguen els estimats Sòria i Fuster— el cor robat.